

De gouden jaren: 1860-1914

Iedere plant heeft een naam: een geslachtsnaam, een soortaan- duiding en soms een subspecies of variëteit. Klinkt logisch. Waar komt een naam vandaan? Wie beschrijft planten of hebben dat gedaan? Hoe vindt de registratie of beschrijving plaats? Zijn er spelregels om een geslacht of soort te beschrijven? Kan ik een geslacht of soort naar iemand vernoemen? Dit jaar staan in De Wereldbol plantennamen en hun naamgevers centraal.

Tulipa cretica

Tekst en foto: Peter Knippels

Especially in the years 1897 to 1914 C.G. van Tubergen Ltd., Haarlem, Holland, has had the privilege of bringing into general cultivation a considerable number of new bulbous- and tuberous rooted plants, introduced by them from Central and Western Asia. Met deze zin start het boek 'New bulbous- and tuberous rooted plants' van C.G. van Tubergen Ltd. Dit boek is in 1947 uitgegeven ter gelegenheid van het 75-jarig bestaan van het bedrijf. Het boek wordt wegens de Tweede Wereldoorlog drie jaar na dat jubileum uitgegeven.

BUITENLANDERS

Het boek van Van Tubergen geeft een mooie doorkijk in de door het bedrijf verzamelde bolgewassen, de plaatsen in Klein- en Centraal-Azië waar wordt verzameld en de personen die deze planten verzamelen. Vele namen passeren de revue. Eén ding valt direct op. De plantenverzamelaars zijn geen van allen Nederlanders, maar Duitsers, Oostenrijkers,

Russen en lokale mensen. Ze verzamelen een grote diversiteit aan bolgewassen die vervolgens hun weg vinden naar Nederland en Haarlem. De hoogtijdagen van het verkrijgen van bolgewassen uit Klein- en Centraal-Azië start in de tweede helft van de 19e eeuw. Napoleon wordt in 1815 definitief verslagen bij Waterloo (België). In 1830 valt het Verenigd Koninkrijk der Nederlanden uiteen in België en Nederland. Er heerst een relatieve politieke rust in West-Europa. Dit maakt het mogelijk dat de plantenverzamelaars op pad kunnen en de door hen verzamelde planten naar Nederland sturen. Voor de Nederlandse bollenbedrijven een welkome ontwikkeling gezien de vraag naar meer en andere bolgewassen.

VIER BOLGEWASSEN

Theodor von Heldreich (1822-1902) wordt geboren in Dresden. Al op 18-jarige leeftijd maakt hij zijn eerste botanische reis, naar Italië en Sicilië. Een naam die vanaf deze eerste reis onlosmakelijk is verbonden aan Von Heldreich is die van de Zwitser Pierre Boissier (1810-1885). De botanicus Boissier zelf reist

door Europa, Noord-Afrika en het westen van Azië, planten ontdekkend en verzamelend. Materiaal komt terecht in vele herbaria in Europa. Boissier verzamelt niet alleen, maar zet de door hem en anderen ontdekte planten ook op naam. Boissier vernoemt het geslacht Heldreichia naar Von Heldreich. Deze laatste is dan pas 19 jaar oud! Von Heldreich wordt enkele jaren beheerder van het De Candolle Herbarium in Geneve. Dit herbarium is vernoemd naar de Zwitserse botanicus Augustin Pyramus de Candolle (1778-1841). Tussen 1843 en 1849 doorkruist Von Heldreich diverse keren Griekenland waarbij hij veel plantmateriaal verzamelt, ook van dan onbekende plantensoorten. Tussen 1845 en 1852 maakt hij zes reizen naar Turkije, waarbij hij in totaal 3.000 verschillende planten verzamelt. Bij zo'n 200 planten gaat het om nog niet beschreven soorten. Een groot deel van deze planten wordt beschreven door Boissier, onder andere in zijn meerdelige 'Flora Orientalis'. Na zijn overlijden wordt de collectie bestaande uit 20.000 verschillende soorten te koop aangeboden. Er is één geslacht vernoemd naar Von Heldreich, naast verschillende soorten, met als bollenvertegenwoordigers *Allium heldreichii*, *Colchicum heldreichii*, *Hyacinthella heldreichii* en *Muscari heldreichii*. Geen slechte score; vier bolgewassen vernoemd.

MAX LEICHTLIN

Een tijdgenoot van Von Heldreich bereikt een vergelijkbare score: de Duitser Max Leichtlin (1831-1910). In het dagelijks leven werkt Leichtlin in het familiebedrijf, een papierhandel in Karlsruhe. Leichtlin legt zich toe op het verzamelen van vertegenwoordigers van de lelieachtigen. Hij is met name geïnteresseerd in planten uit Japan en het Amerikaanse continent. Leichtlin maakt verschillende plantenreizen door Europa en Zuid-Amerika. Hij verzamelt en kruist niet alleen, maar geeft ook planten weg of verkoopt ze. Via Leichtlin komen verschillende bolgewassen in Nederland terecht. Hij is in zijn tijd een bekende botanicus en hij heeft contacten met vele collega's en instellingen in binnen- en buitenland. Leichtlin beëindigt zijn kwekerij/plantentuin in Karlsruhe vanwege de uitbreiding van de stad. Hij strijkt in 1873 met zijn collectie neer in Baden-Baden waar hij een botanische tuin aanlegt. Hij blijft tot zijn dood actief met het verzamelen en verspreiden van planten. Vele planten zullen Leichtlin als tussenschakel tussen de verzamelaar en de kwekers kennen. Diverse bolgewassen zijn naar hem vernoemd, denk aan: *Calochortus leichtlinii*, *Camassia leichtlinii*, *Crocus leichtlinii*, *Kniphofia leichtlinii*, *Lilium leichtlinii*, *Tecophilaea cayoncrocus* var. *leichtlinii*.